

МОДЕЛІ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ¹

Резюме

У статті представлено результати теоретичного аналізу змісту професійно-педагогічної підготовки на різних рівнях вищої освіти. Мета дослідження полягає в обґрунтуванні вимог до сучасного змісту професійно-педагогічної підготовки на різних рівнях освітньої діяльності. Здійснено аналіз понять «професійно-педагогічна підготовка» та «професійно-педагогічна освіта». Показано, що професійно-педагогічна освіта сьогодні має розумітися не лише як особливий різновид педагогічної освіти, спрямованої на підготовку педагогічних працівників для закладів професійної освіти, а й більш широко, як підготовка до професійно-педагогічної діяльності у формальній та неформальній професійній освіті. Інженерно-педагогічна освіта – є складовою професійно-педагогічної освіти. Здійснено аналіз існуючих моделей професійно-педагогічної підготовки. Показано, що цілісні моделі безперервної професійно-педагогічної підготовки, які б забезпечували цілісний, безперервний процес формування сучасного інноваційного педагога, суб'єкта професійно-педагогічної діяльності, поки що відсутні. Наявні моделі характеризуються локальністю, спрямовані на розвиток окремих професійних компетентностей чи підготовку педагогів професійного навчання за окремими спеціалізаціями. Рівні освіти – відірвані один від одного. Найбільш напрацьовань стосуються педагогічної чи інженерно-педагогічної освіти, стосовно ж підготовки педагога професійного навчання – представлених моделей підготовки явно недостатньо. Визначено

Загальні вимоги до змісту професійно-педагогічної освіти мають включати орієнтацію на широку підготовку до професійно-педагогічної діяльності у формальній та неформальній професійній освіті, реалізацію професійно-педагогічної підготовки на засадах гуманістичного, особистісно-діяльнісного, компетентнісного, технологічного та акмеологічного підходів, забезпечення ступневості, гнучкості, варіативності та практичної спрямованості підготовки на різних етапах освітньої діяльності.

Ключові слова: *модель професійно-педагогічної підготовки; неперервна професійно-педагогічна підготовка; підготовка педагогів професійного*

¹ Матеріал публікації підготовлено в межах реалізації проекту Erasmus+ «Нові механізми управління на основі партнерства та стандартизації підготовки викладачів професійної освіти в Україні (PAGOSTE)» № 609536-ERP-1-2019-1-DE-ERPKA2-SBHE-SP, що фінансується за підтримки Європейської Комісії. Підтримка Європейською Комісією підготовки цієї публікації не означає схвалення її змісту, який відображає погляди лише авторів, і Комісія не несе відповідальності за будь-яке використання інформації, що міститься в ній.

навчання; професійно-педагогічна освіта; професійно-педагогічна підготовка; ступневість професійно-педагогічної підготовки.

Вступ.

Проблема модернізації системи освіти в Україні потребує пошуку та обґрунтування якісної моделі сучасної професійно-педагогічної підготовки. У нещодавно прийнятій Концепції розвитку педагогічної освіти зазначається, що проблемою, яка потребує розв'язання, є дисбаланс між суспільним запитом на висококваліфікованих педагогічних працівників, перспективами розвитку суспільства, глобальними технологічними змінами та існуючою системою педагогічної освіти, а також рівнем готовності/спроможності сучасних педагогічних працівників до сприйняття та реалізації освітніх реформ в Україні (Концепція, 2018). В якості одного з чинників, що призвели до виникнення такого дисбалансу, зазначено траєкторії, моделі та методики (технології) професійного розвитку педагогічних працівників, які зорієнтовані на формальне дотримання встановлених вимог, а не на особистісне та професійне зростання педагогічних працівників.

За роки незалежності в Україні відбулося поступове становлення професійно-педагогічної освіти, пов'язане із появою і та відокремленням професії «педагог професійного навчання», визначенням її кваліфікаційних характеристик та професійного стандарту. Водночас професійно-педагогічна освіта має низку проблем, які гальмують її розвиток та негативно впливають на функціонування системи професійної освіти в цілому. Однією із вагомих проблем є сучасне обґрунтування моделей професійно-педагогічної підготовки та професійних кваліфікацій випускників різних рівнів професійно-педагогічної освіти, їхніх первинних посад при працевлаштуванні. Не достатньо визначений і зміст психолого-педагогічної підготовки, яку мають отримати фахівці з вищою освітою непедагогічних спеціальностей, щоб отримати можливість працювати педагогічними працівниками у закладах професійної освіти.

Отже, сьогодні існує потреба у перегляді змісту професійно-педагогічної

підготовки на різних рівнях вищої освіти та забезпечення її відповідності сучасному ринку праці.

Мета дослідження – обґрунтувати вимоги до сучасного змісту професійно-педагогічної підготовки на різних рівнях освітньої діяльності.

Завдання дослідження: 1) аналіз та уточнення понять «професійно-педагогічна освіта», «професійно-педагогічна підготовка»; 2) аналіз існуючих моделей професійно-педагогічної підготовки; 3) обґрунтування вимог до змісту професійно-педагогічної підготовки на різних рівнях освітньої діяльності.

Методи дослідження.

У дослідженні використовувалися такі методи: аналіз та синтез – для здійснення характеристики ключових понять дослідження; порівняння – для складання порівняльної характеристики існуючих моделей професійно-педагогічної підготовки; аналіз документів – для вивчення наукових джерел, нормативних, законодавчих актів; систематизація та узагальнення – для формулювання висновків і рекомендацій.

Результати. Насамперед, у дослідженні було здійснено аналіз понять «професійно-педагогічна підготовка» та «професійно-педагогічна освіта».

Згідно статті 45 Закону України «Про професійно-технічну освіту» (1998) «Педагогічною діяльністю у закладах професійної (професійно-технічної) освіти та установах професійної (професійно-технічної) освіти можуть займатися особи, які мають відповідну професійну освіту та професійно-педагогічну підготовку, моральні якості і фізичний стан яких дає змогу виконувати обов'язки педагогічного працівника». Отже, професійно-педагогічна підготовка є важливою нормативною вимогою педагогічної діяльності у закладах освіти, зокрема, закладах професійної освіти.

Поряд з терміном «професійно-педагогічна підготовка» у публікаціях низки науковців використовується поняття «професійно-педагогічна освіта». Розуміння цього терміну неоднозначне. У деяких джерелах (Від індустріального технікуму) акцентується на відмінності системи педагогічної

освіти і професійно-педагогічної освіти з позиції суспільного призначення: «система педагогічної освіти спрямована на підготовку вчителів для професійної діяльності в процесі навчання загальноосвітнім предметам в системі загальної середньої освіти (предметна галузь – загальноосвітні дисципліни), а система професійно-педагогічної освіти здійснює підготовку педагогів професійної школи для професійно-технічних навчальних закладів (майстрів виробничого навчання, викладачів, педагогів) для професійної професійно-технічної діяльності (предметна галузь – професія)». Таким чином, традиційна педагогічна освіта та професійно-педагогічна освіта розглядаються не як загальне і часткове, а рівнозначні сфери педагогічної діяльності, що органічно доповнюють одна одну.

Інші дослідники навпаки ототожнюють професійно-педагогічну освіту з педагогічною освітою. Зокрема, у монографії «Професійно-педагогічна освіта: сучасні концептуальні моделі та тенденції розвитку» (Дубасенюк, 2006), професійна педагогічна освіта розглядається в контексті професійної підготовки майбутніх учителів.

Вважаємо, що недоцільно зводити педагогічну освіту лише до підготовки вчителів для загальноосвітніх шкіл, а професійно-педагогічну освіту не слід виводити за межі педагогічної освіти.

У Концепції розвитку педагогічної освіти (Концепція, 2018) педагогічна освіта визначається як система професійної підготовки педагогічних працівників до здійснення педагогічної діяльності. При цьому мається на увазі реалізація педагогічної діяльності у всіх закладах освіти.

Гончаренко С. У. (Гончаренко, 1997) тлумачив педагогічну освіту не лише як систему підготовки педагогічних кадрів (учителів, вихователів тощо) для загальноосвітньої школи та інших навчально-виховних закладів у педагогічних університетах і інститутах, педагогічних училищах, університетах, а й у широкому розумінні – як підготовку педагогічних і науково-педагогічних кадрів для навчальних закладів усіх типів, включаючи професійно-технічні, середні- спеціальні й вищі (Гончаренко, 1997 : 252).

Аналогічної думки дотримується й Н.Г. Ничкало, яка вважає, що в сучасних умовах поняття професійно-педагогічної освіти набуло ширшого значення, оскільки його зміст охоплює і професійно-педагогічну підготовку громадян, причетних до освітньо-виховної діяльності в різних педагогічних, соціально-культурних і виробничих системах (Щербак, 2014 : 31).

Підтримуючи вказані погляди відомих вчених, вважаємо, що не доцільно вважати педагогічну освіту підготовкою лише педагогічних працівників для закладів дошкільної та шкільної освіти, а тому слід розглядати професійно-педагогічну освіту як особливий різновид педагогічної освіти, пов'язану з підготовкою педагогічних кадрів для системи професійної освіти.

Водночас і такого тлумачення недостатньо для сучасного ринку праці. У нещодавно оновленому Законі України «Про освіту» (2017) визнано усі види освіти, у тому числі формальну та неформальну освіту. Отже, сфера педагогічної діяльності нині поширюється й на неформальну освіту, що допускає можливість зайняття індивідуальною педагогічною діяльністю (тренерство, репетиторство тощо). Саме тому, на наш погляд, не слід зводити педагогічну освіту лише до підготовки педагогічних працівників, а розглядати її більш широко, як підготовку до педагогічної діяльності як у закладах освіти, так і за їх межами (в навчальних і тренінгових центрах підприємств, компаній та інших організацій).

Відповідно можна розглядати професійно-педагогічну освіту не лише як особливий різновид педагогічної освіти, спрямованої на підготовку педагогічних працівників для закладів професійної освіти, а й більш широко, як підготовку до професійно-педагогічної діяльності у формальній та неформальній професійній освіті.

Різновидом професійно-педагогічної освіти є інженерно-педагогічна освіта. Потапчук О. І. (Потапчук, 2016 : 23) під терміном «інженерно-педагогічна освіта» розуміє галузь педагогічної освіти, призначену для цілеспрямованої підготовки та перепідготовки викладачів спеціальних і

технічних дисциплін, а також майстрів виробничого навчання для закладів освіти, які реалізують програми основної і додаткової професійної освіти, тобто підготовки фахівців з основних соціально-економічних галузей, а в першу чергу – промисловості і сільського господарства. Отже, інженерно-педагогічна освіта – частина професійно-педагогічної освіти, а інженери-педагоги – це педагоги професійного навчання з технічних спеціальностей. Трансформація інженерно-педагогічної освіти у професійно-педагогічну освіту була викликана «появою нових професій на ринку праці, що зумовило необхідність здійснювати підготовку викладачів для нетехнічних закладів освіти, зокрема сфери послуг, туризму, художнього профілю, дизайну» (Щербак, 2007).

У наукових педагогічних джерелах можна зустріти найрізноманітніші моделі підготовки майбутніх педагогів для різних рівнів освіти та різних спеціальностей.

Новацією останнього часу стало запровадження короткого циклу підготовки на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти, що забезпечує освітню кваліфікацію молодшого бакалавра. Згідно Закону «Про вищу освіту, молодший бакалавр - це освітньо-професійний ступінь, що здобувається на початковому рівні (короткому циклі) вищої освіти і присуджується вищим навчальним закладом у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти освітньо-професійної програми, обсяг якої становить 90-120 кредитів в ЄКТС.

За даними ЄДЕБО 2020 р., підготовку молодшого бакалавра за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) здійснюють 11 закладів фахової передвищої освіти та 3 заклади вищої освіти.

Враховуючи незначний досвід підготовки молодших бакалаврів в Україні, у наукових джерелах поки що не представлено чітких концептуальних обґрунтувань та моделей її реалізації. По суті така підготовка є трансформацією підготовки молодших спеціалістів, яка нещодавно здійснювалася на базі коледжів та технікумів, була спрямована на

підготовку майстрів виробничого навчання. Умовою вступу була наявність повної загальної середньої освіти, а в деяких випадках (наприклад, у Педагогічному коледжі імені А.С. Макаренка) – диплома кваліфікованого робітника відповідної кваліфікації. Тривалість підготовки – 120 кредитів ЄКТС, термін навчання 2 роки.

Підготовка педагогів професійного навчання за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти здійснюється на базі 46 закладів вищої освіти (за даними ЄДЕБО, 2020р.). Така підготовка складає 240 кредитів ЄЕТС та триває 4 роки. Стосовно бакалаврського рівня професійно-педагогічної освіти пропонуються моделі окремих компонентів підготовки майбутніх педагогів професійного навчання (Титова, 2019), формування готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійної діяльності засобами інформаційно-комунікаційних технологій (Потапчук, 2016).

Отич О. М. (Отич, 2014: 30) виділяє основні компоненти розвитку педагогічної майстерності майбутніх педагогів професійного навчання у процесі їхньої підготовки у професійно-педагогічних навчальних закладах: фундаментальну, психолого-педагогічну, спеціальну, методичну, соціально-гуманітарну, інформаційно-комунікаційну та практичну підготовку.

У дисертаційному дослідженні Титової Н.М. (Титова, 2019: 301) розроблено модель системи психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання, яку автор вважає уніфікованою для галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 015 «Професійна освіта» за різними спеціалізаціями. Дослідниця визначає цю модель як «взаємозалежний і взаємообумовлений комплекс підсистем: аксіологічно-цільової, змістовно-функціональної, професійно-формуальної, інформаційно-методичної, процесуально-моніторингової, релевантної, які між собою пов'язані внутрішніми і зовнішніми зв'язками організаційно-педагогічних умов». Цікавими є обґрунтовані автором інноваційні підходи до психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання, зокрема: транспарентності (відкритості, доступності, прозорості підготовки),

партисипатії (суб'єкт-суб'єктної взаємодії учасників навчального процесу) та диверсифікації (забезпечення різноманіття, різнобічності та варіативності для задоволення різних інтересів учасників освітнього процесу та розширення освітніх послуг).

Артюшиною М.В. запропоновано акме-орієнтовану концептуальну модель підготовки педагогів професійного навчання до інноваційної педагогічної діяльності (Гузій, 2018: 415-422), що складається з теоретико-методологічного, концептуального, ціле-мотиваційного, змістового, організаційно-технологічного та контрольо-оцінювального блоків.

Підготовка педагогів професійного навчання за другим (магістерським) рівнем вищої освіти сьогодні здійснюється на базі 29 закладів вищої освіти (за даними ЄДЕБО, 2020 р.). Ступінь магістра здобувається за освітньо-професійною або за освітньо-науковою програмою. Обсяг освітньо-професійної програми підготовки магістра становить 90-120 кредитів ЄКТС, освітньо-наукової програми – 120 кредитів ЄКТС. Особа має право здобувати ступінь магістра за умови наявності в неї ступеня бакалавра. Чітких моделей такої підготовки не було знайдено, але у наукових джерелах описуються дві найзагальніші моделі підготовки педагогічних працівників у магістратурі. По-перше, це професійна підготовка магістрів у галузі 01 Освіта/Педагогіка, які поглиблено вивчають дисципліни психолого-педагогічного циклу, оволодівають досвідом науково-педагогічної та викладацької діяльності. По-друге, підготовка магістрів інших спеціальностей, що вивчають окрім дисциплін фахової підготовки дисципліни психолого-педагогічного циклу. Тим самим формується їхня ймовірна готовність до викладацької діяльності. Однак останнім часом намітилася негативна тенденція вилучення психолого-педагогічних дисциплін з освітньо-професійних програм підготовки студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти. Тим самим, порушується сама ідея магістратури як рівня, що забезпечує можливість викладацької діяльності за фахом.

Найбільш розробленими є моделі підготовки викладачів для вищої школи. Наприклад, модель формування психолого-педагогічної компетентності викладача ВНЗ (Гура, 2018), акмеологічна модель підготовки викладача вищої школи в умовах магістратури (Батечко, 2016), структурно-функціональна модель підготовки магістра до педагогічної діяльності (Вітвицька, 2011) та інші.

Післядипломна освіта педагогів до останнього часу здійснювалася переважно у закладах післядипломної освіти, інститутах чи факультетах підвищення кваліфікації та перепідготовки, що діють у структурі вищих закладів освіти, навчально-методичних (науково-методичних) центрах (кабінетах) професійно-технічної освіти, на підприємствах, в організаціях, а також на базі професійно-технічних навчальних закладів. У 2019 році був затверджений новий Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників (Деякі питання, 2019), в якому розширено перелік можливих форм підвищення кваліфікації дозволено педагогічним працівникам самостійно обирати конкретні форми, види, напрями та суб'єктів надання освітніх послуг з підвищення кваліфікації.

На сьогодні науково обґрунтовано кілька форм підвищення кваліфікації керівників та педагогічних працівників закладів професійної освіти.

В.В.Олійником (Олійник, 2003) розроблено очно-дистанційну форму підвищення кваліфікації керівних кадрів ПТНЗ, реалізовану на базі Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти НАПН України. Очно-дистанційну форму навчання впроваджено у Київському професійно-педагогічному коледжі імені Антона Макаренка при підвищенні кваліфікації педагогів професійного навчання, майстрів виробничого навчання, викладачів спеціальних дисциплін ПТНЗ (Щербак, 2014: 79). Також на базі Коледжу спільно з Інститутом педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України та Академією педагогічної майстерності створено Центр педагогічної майстерності імені академіка Івана Зязюна, метою якого є забезпечення неперервної професійно-педагогічної освіти та підвищення

рівня педагогічної майстерності викладачів, майстрів виробничого навчання, педагогів професійного навчання коледжу та професійно-технічних навчальних закладів. На базі Коледжу також здійснюється психолого-педагогічна підготовка спеціалістів з вищою (непедагогічною) освітою за заочною (дистанційною) формою навчання (термін навчання 1,5 року).

На базі Науково-методичного центру професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області запроваджено особистісно орієнтовану модель професійної компетентності педагога та систему її розвитку, що базується на врахуванні особистісних потреб інженерно-педагогічних працівників, поточних та перспективних завдань навчальних закладів ПТО регіону (Шевчук, 2001).

Найбільш цілісною, на наш погляд, є модель неперервної педагогічної освіти сучасного університету, описана Л. Хоружою та М.Братко (Хоружа & Братко, 2018). Така підготовка реалізована у Київському університеті імені Бориса Грінченка, який включає у свою структуру Університетський коледж, власне університет (здійснює підготовку педагогічних кадрів на усіх рівнях вищої освіти), а також Інститут післядипломної педагогічної освіти. Неперервна педагогічна освіта має наскрізний характер і за своєю цільовою спрямованістю передбачає декілька етапів: допрофесійний (старша профільна школа, яка співпрацює з Університетом на засадах партнерства), адаптаційно-професійний (початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти на базі Університетського коледжу); системно-професійний (підготовка здобувачів на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях вищої освіти в Університеті), акме-професійний (третій (освітньо-науковий) рівень; науковий рівень, перепідготовка і підвищення кваліфікації на базі Інституту післядипломної педагогічної освіти). Кожен з зазначених етапів неперервної педагогічної освіти реалізується у різних варіативних формах, що включають формальну та неформальну освіту. Вважаємо досить вдалимими назви етапів неперервної педагогічної освіти. Також доцільно виділення

допрофесійного етапу, оскільки професія педагога потребує професійного відбору учнів, що мають відповідні здібності та мотивацію до педагогічної діяльності. Водночас вважаємо за доцільне розвести перший (бакалаврський) та другий (магістерський) рівні вищої освіти на професійний та системно-професійний етапи професійно-педагогічного розвитку відповідно. Також бажано визначити особливості компетентностей майбутніх фахівців, що мають бути сформовані на кожному етапі освітньої діяльності.

Дискусія. Аналіз педагогічних досліджень дозволив дійти до висновку, що цілісні моделі безперервної професійно-педагогічної підготовки, які б забезпечували цілісний, безперервний процес формування сучасного інноваційного педагога, суб'єкта професійно-педагогічної діяльності, поки що відсутні. Наявні моделі характеризуються локальністю, спрямовані на розвиток окремих професійних компетентностей чи підготовку педагогів професійного навчання за окремими спеціалізаціями. Рівні освіти – відірвані один від одного. Найбільш напрацьовань стосуються педагогічної чи інженерно-педагогічної освіти, стосовно ж підготовки педагога професійного навчання – представлених моделей підготовки явно недостатньо.

Підсумовуючи аналіз наявних моделей професійно-педагогічної підготовки, визначимо вимоги до змісту професійно-педагогічної підготовки на різних рівнях освітньої діяльності:

1. Орієнтація на широку підготовку до професійно-педагогічної діяльності у формальній та неформальній професійній освіті.

2. Реалізація професійно-педагогічної підготовки на засадах гуманістичного, особистісно-діяльнісного, компетентнісного, технологічного та акмеологічного підходів.

3. Забезпечення ступневості, гнучкості, варіативності та практичної спрямованості підготовки на різних етапах освітньої діяльності:

- на допрофесійному етапі, який реалізується на рівні загальної середньої освіти, мають бути забезпечені мотивація вибору педагогічної професії, виявлення педагогічних здібностей, популяризація професійно-

педагогічної підготовки у ході профорієнтаційних заходів, тренінгів і майстер-класів для учнів загальноосвітніх середніх шкіл та закладів професійної освіти, школи майбутніх педагогів тощо;

- на адаптаційно-професійному етапі, який реалізується на початковому рівні (короткому циклі) вищої освіти, має формуватись здатність до репродуктивно-корегуючої професійно-педагогічної діяльності, вирішення типових професійно-педагогічних завдань у галузі освіти;

- на професійному етапі, який реалізується на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти, має формуватись здатність до продуктивної професійно-педагогічної діяльності, розв'язання складних професійно-педагогічних задач та практичних проблем у галузі освіти;

- на системно-професійному етапі, який реалізується на другому (магістерському) рівні вищої освіти, має формуватись професіоналізм та педагогічна майстерність майбутніх фахівців, здатність розв'язувати складні задачі і проблеми галузі освіти, здійснювати наукову та/або інноваційну діяльність;

- на акме-професійному етапі, що реалізується на етапі третього (освітньо-наукового) та наукового рівнів вищої освіти, а також у процесі формальної та неформальної освіти дорослих формується здатність до вирішення комплексних проблем в галузі професійно-педагогічної та дослідницько-інноваційної діяльності, професійно-педагогічний розвиток та вдосконалення професійно-педагогічної діяльності педагогічних працівників системи професійної освіти.

Висновки.

1. Професійно-педагогічна освіта сьогодні має розумітися не лише як особливий різновид педагогічної освіти, спрямованої на підготовку педагогічних працівників для закладів професійної освіти, а й більш широко, як підготовка до професійно-педагогічної діяльності у формальній та неформальній професійній освіті. Інженерно-педагогічна освіта – є

складовою професійно-педагогічної освіти.

2. На сьогодні відсутні цілісні моделі безперервної професійно-педагогічної підготовки, які б забезпечували формування сучасного інноваційного педагога, суб'єкта професійно-педагогічної діяльності. Наявні моделі не відображають специфіки певних рівнів вищої освіти, характеризуються локальністю, спрямовані на розвиток окремих професійних компетентностей чи підготовку педагогів професійного навчання за окремими спеціалізаціями. Найбільш напрацьовань стосуються педагогічної чи інженерно-педагогічної освіти, стосовно ж підготовки педагога професійного навчання – представлених моделей підготовки явно недостатньо.

3. Загальні вимоги до змісту професійно-педагогічної освіти мають включати орієнтацію на широку підготовку до професійно-педагогічної діяльності у формальній та неформальній професійній освіті, реалізацію професійно-педагогічної підготовки на засадах гуманістичного, особистісно-діяльнісного, компетентнісного, технологічного та акмеологічного підходів, забезпечення ступневості, гнучкості, варіативності та практичної спрямованості підготовки на різних етапах освітньої діяльності.

Перспектива досліджень полягає у конкретизації моделей професійно-педагогічної підготовки з певних спеціалізацій, наповненні їх специфічним фаховим контекстом, розробці механізмів управління професійно-педагогічною підготовкою для забезпечення непевного професійного розвитку педагогів системи професійної освіти.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Батечко, Н.Г. (2016). Теоретико-методологічні засади підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури. (дис. д-ра пед. наук). Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ.

Від індустріального технікуму - до Київського професійно-педагогічного коледжу імені Антона Макаренка. – Взято з <http://kppk.com.ua/history.php?page=2>

Вітвицька, С. С. (2011). Теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки магістрів в умовах ступеневої освіти. (автореф. дис. д-ра пед.

наук). Житомирський державний університет імені Івана Франка, Житомир.

Гончаренко, С. У. (1997). Український педагогічний словник. К. : Либідь.

Гура, О. І. (2008). Теоретико-методологічні основи формування психолого-педагогічної компетентності викладача вищого навчального закладу в умовах магістратури. (дис. д-ра пед. наук). Класич. приват, ун-т, Запоріжжя.

Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800. Офіційний вісник України від 10.09.2019 — 2019 р., № 69, стор. 189, стаття 2431, код акта 95856/2019.

Концепція розвитку педагогічної освіти (2018). Затверджена Наказом Міністерства освіти і науки України від 1 липня 2018 р. № 776.

Олійник, В.В. (2003). Наукові основи управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти : Монографія. К.: Міленіум.

Отич, О. М. (2014). Основи педагогічної майстерності викладача професійної школи : підручник. Кіровоград: Імекс-ЛТД.

Потапчук, О. І. (2016). Формування готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійної діяльності засобами інформаційно-комунікаційних технологій (дис. канд. пед. наук). Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Тернопіль.

Про освіту. № 2145-VIII. (2017).

Про професійно-технічну освіту. № 103/98-ВР (1998).

Дубасенюк, О.А., Антонова, О.Є., Вітвицька, С.С., Сидорчук, Н.Г., Спірін, О.М., Якса, Н. В. & ін. (2006). Професійно-педагогічна освіта: сучасні концептуальні моделі та тенденції розвитку : Монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка.

Гузій, Н. В. & ін. (2018). Теорія та методика професійно-педагогічної підготовки освітянських кадрів: акмеологічні аспекти: монографія. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова.

Титова, Н. М. (2019). Теоретичні і методичні засади психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання. (дис. д-ра пед. наук). Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова, Київ.

Хоружа, Л. (2018) Модель педагогічної освіти сучасного університету. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. Вип. 3-4. С. 7-13.

Шевчук, Л. І. (2001). Розвиток професійної компетентності викладачів спеціальних дисциплін закладів профтехосвіти у системі післядипломної освіти (дис. канд. пед. наук). Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти АПН України, Київ.

Щербак, О. І. (2007). Проблеми професійно-педагогічної освіти в сучасних умовах. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти: збірник наукових праць Української інженерно-педагогічної академії*. Харків, Вип. 18–19. С. 50–56.

Щербак, О.І. (2014). Теоретико-методичні засади підготовки і підвищення кваліфікації педагога професійного навчання для освіти дорослих: монографія К: КППК, 141 с. – Взято з <http://kppk.com.ua/Metod>

REFERENCES

Batechko, N.H. (2016). Teoretyko-metodolohichni zasady pidhotovky vykladachiv vyshchoi shkoly v umovakh mahistratury [Theoretical and methodological principles of training high school teachers in the master's program] (dys. d-ra ped. nauk). Natsionalnyi universytet bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy, Kyiv.

Vid industrialnoho tekhnikumu - do Kyivskoho profesiino-pedahohichnoho koledzhu imeni Antona Makarenka [From the industrial technical school to the Kyiv Vocational and Pedagogical College named after Anton Makarenko]. – Vziato z <http://kppk.com.ua/history.php?page=2>

Vitvytska, S. S. (2011). Teoretychni i metodychni zasady pedahohichnoi pidhotovky mahistriv v umovakh stupenevoi osvity [Theoretical and methodical bases of pedagogical preparation of masters in the conditions of degree education]. (avtoref. dys. d-ra ped. nauk). Zhytomyrskyi derzhavnyi universytet imeni Ivana Franka, Zhytomyr.

Honcharenko, S. U. (1997). Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk [Ukrainian pedagogical dictionary]. K. : Lybid.

Hura, O. I. (2008). Teoretyko-metodolohichni osnovy formuvannia psykholoho-pedahohichnoi kompetentnosti vykladacha vyshchoho navchalnoho zakladu v umovakh mahistratury [Theoretical and methodological bases of formation of psychological and pedagogical competence of the teacher of higher educational institution in the conditions of a magistracy]. (dys. d-ra ped. nauk). Klasych. pryvat, un-t, Zaporizhzhia.

Deiaki pytannia pidvyshchennia kvalifikatsii pedahohichnykh i naukovopedahohichnykh pratsivnykiv [Some issues of professional development of pedagogical and scientific-pedagogical workers]. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21 serpnia 2019 r. № 800. Ofitsiinyi visnyk Ukrainy vid 10.09.2019 — 2019 r., № 69, stor. 189, stattia 2431, kod akta 95856/2019.

Kontseptsiia rozvytku pedahohichnoi osvity (2018). [The concept of development of pedagogical education]. Zatverdzhena Nakazom Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 1 lypnia 2018 r. № 776.

Oliinyk, V.V. (2003). Naukovi osnovy upravlinnia pidvyshchenniam kvalifikatsii pedahohichnykh pratsivnykiv proftekhosvity [Scientific bases of management of advanced training of pedagogical workers of vocational education] : Monohrafiia.. K.: Milenium.

Otych, O. M. (2014). Osnovy pedahohichnoi maisternosti vykladacha profesiinoi shkoly [Fundamentals of pedagogical skills of a vocational school teacher] : pidruchnyk. Kirovohrad: Imeks-LTD.

Potapchuk, O. I. (2016). Formuvannia hotovnosti maibutnikh inzheneriv-pedahohiv do profesiinoi diialnosti zasobamy informatsiino-komunikatsiinykh

tekhnologii [Formation of readiness of future engineers-teachers for professional activity by means of information and communication technologies]. (dys. kand. ped. nauk). Ternopilskyi natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni Volodymyra Hnatiuka, Ternopil.

Pro osvitu [About education]. № 2145-VIII. (2017).

Pro profesiino-tekhnichnu osvitu [About vocational education]. № 103/98-VR (1998).

Dubaseniuk. O.A., Antonova, O.Ie., Vitvytska, S.S., Sydoruk, N.H., Spirin, O.M., Yaksa, N. V. & in. (2006). Profesiino-pedahohichna osvita: suchasni kontseptualni modeli ta tendentsii rozvytku [Vocational teacher education: modern conceptual models and trends]: Monohrafiia. Zhytomyr : Vyd-vo ZhDU im. I. Franka.

Huzii, N. V. & in. (2018). Teoriia ta metodyka profesiino-pedahohichnoi pidhotovky osvitiivskykh kadrov: akmeolohichni aspekty [Theory and methods of professional and pedagogical training of educational staff: acmeological aspects]: monohrafiia. Kyiv : Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova.

Tytova, N. M. (2019). Teoretychni i metodychni zasady psykholoho-pedahohichnoi pidhotovky maibutnikh pedahohiv profesiinoho navchannia [Theoretical and methodological principles of psycho-pedagogical training of future teachers of vocational training]. (dys. d-ra ped. nauk). Nats. ped. un-t im. M.P. Drahomanova, Kyiv.

Khoruzha, L. (2018). Model pedahohichnoi osvity suchasnoho universytetu. *Neperervna profesiina osvita: teoriia i praktyka*. [Model of pedagogical education of a modern university. *Continuing professional education: theory and practice*]. Vyp. 3-4. S. 7-13.

Shevchuk, L. I. (2001). Rozvytok profesiinnoi kompetentnosti vykladachiv spetsialnykh dystsyplin zakladiv proftekhosvity u systemi pislidypnomoi osvity [Development of professional competence of teachers of special disciplines of vocational education institutions in the system of postgraduate education]. (dys. kand. ped. nauk). Tsentralnyi instytut pislidypnomoi pedahohichnoi osvity APN Ukrainy, Kyiv.

Shcherbak, O. I. (2007). Problemy profesiino-pedahohichnoi osvity v suchasnykh umovakh. *Problemy inzhenerno-pedahohichnoi osvity: zbirnyk naukovykh prats Ukrainskoi inzhenerno-pedahohichnoi akademii* [Problems of professional and pedagogical education in modern conditions. *Problems of engineering and pedagogical education: a collection of scientific works of the Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy*]. Kharkiv, Vyp. 18–19. S. 50–56.

Shcherbak, O.I. (2014). Teoretyko-metodychni zasady pidhotovky i pidvyshchennia kvalifikatsii pedahoha profesiinoho navchannia dlia osvity doroslykh [Theoretical and methodological principles of training and retraining of a teacher of vocational training for adult education]: monohrafiia K: KPPK, 141 s. – Vziato z <http://kppk.com.ua/Method/scherbak2014.pdf>.

M. Artiushyna

**MODELS OF PROFESSIONAL AND PEDAGOGICAL TRAINING
IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN UKRAINE**

Abstract

The article presents the results of theoretical analysis of the content of professional and pedagogical training at different levels of higher education. The purpose of the study is to substantiate the requirements for the modern content of professional and pedagogical training at different levels of educational activity. The analysis of the concepts "professional and pedagogical training" and "professional and pedagogical education" is carried out. It is shown that vocational education today should be understood not only as a special kind of pedagogical education aimed at training teachers for vocational education, but more broadly as preparation for vocational education in formal and non-formal vocational education. Engineering and pedagogical education is a component of professional and pedagogical education. The analysis of existing models of professional and pedagogical training is carried out. It is shown that holistic models of continuous professional and pedagogical training, which would provide a holistic, continuous process of formation of a modern innovative teacher, a subject of professional and pedagogical activity, are still missing. The existing models are characterized by locality, aimed at the development of certain professional competencies or training of teachers of vocational training in certain specializations. Levels of education are separated from each other. Most developments relate to pedagogical or engineering-pedagogical education, while the training of teachers of vocational training - the presented models of training are clearly insufficient. Definitely

General requirements for the content of vocational education should include a focus on broad training for vocational education in formal and non-formal vocational education, the implementation of vocational training on the basis of humanistic, personal, competence, technological and acmeological approaches, ensuring gradualness, flexibility, variability and practical orientation of training at different stages of educational activity.

Keywords: *model of professional and pedagogical training; continuous professional and pedagogical training; training of teachers of vocational training; professional and pedagogical education; professional and pedagogical training; degree of professional and pedagogical training.*